

Jantje den schoenlapper en zijn Weensch kiendje

Antoon Coolen

bron

Antoon Coolen, *Jantje den schoenlapper en zijn Weensch kiendje*. De Waelburgh, Blaricum 1927

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cool004jant01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

[I]

ALEXANDRINE, DAT WEENERKE, ligt op den brabantſchen dries van Jantje den ſchoenlapper. Het is in den tijd dat de kersen rijpen. Kortju, heeft Jantje gezegd, wa'n kurze van 't jaar. Maar de jongens blijven er niet af, kortju!

Alexandrine ligt op 'r rugje, de armpjes open, de beentjes open, en zij tuurt naar den hoogen, hoogen himmel. Dat is als een water, maar dik en zacht, om in te zwemmen nach oben. Zij kijkt tegen den vloer van den hemel aan en daar rusten de voeten op van God den Vader en Mutter Maria treedt daar op blauwe pantoffeltjes door de wijde hemelzaal. Wien is zoo ver van den brabantſchen dries, Wien met zijn breede straten en hooge huizen en de winkels en de kaffees en de trams. De diepe hemel is een wonder van grootte en wijdheid en Alexandrine's zielke zwemt erin. Dat is een zoet en zacht drijven op heel dikke vleugels en ze drinkt met

heel d'r lijfke dat blauw, die zaligheid, waarin ze nu zwevende slapen gaat...

- Kortju!

Dat zegt Jantje den schoenlapper en hij spierst op den grond. Jantje staat in zijn deurgat tegen den deurpost geleund, hij rookt een pijp toebak heerenbaai nummer twee. En hij spierst op den grond.

Bij den hoogen molen staat zijn kleine huisje, en neven dat huisje, op het kleine omhaagde lapje grond staat de oude kerseboom. Als de wieken van den molen draaien, omhoog naar de lucht en omleeg naar den grond, kie, of ze elkaar achterna zitten, dan zingt en schreeuwt het hevige molenlied over het kleine huisje en over de landen en in de hoogte van den hemel. Zòèm, zóèf, zeggen de wieken bij elken neerzwaai en er is het zachte naar boven rennende geklapper van de zeilen op de latjes, de schuiving van de as in het gewiel en de klak van droog hout.

Dat Jantje het schoenmakerke zit altijd in de schoenmakerij recht tegenover zijn zwarte venster. Hij is een manneke, gij hebt er geen idee van, kortju! Hij is zoo klein als 'nen dwerg,

zwart en misvormd als een heel ouwe schoen, en hij heeft een bultje. Maar daar zit in dat manneke een goeie brabantische ziel.

In den zomer, als zijn venster omhoog geschoven is, dan klinkt het kloppen van het leer over den zandigen weg, in den zonneschijn; en in den winter dan is het daar binnen dofte hooren. Soms gaat het weg en ganschelijk te loor, de klinkende klopslag, in den wielenden, kermenden schreeuw van de molenwieken, die rennen in den hevigen wind.

Nou is het in den zeer schoonen voorzomer als elken ochtend, bekant nog in den nacht, de zon, groot en rood en gloeiig, uit de paarse nevelen van de oosterkim komt om de diepte van den geweldigen, zinderenden hemel in te klimmen. En van den kerseboom neven Jantje den schoenmaker zijn huis zijn de bloesems neergevallen en de vruchten, zwellend, gestoofd door de zon, gaan blozen en rijpen.

Nu Jantje, in het deurgat tegen den deurpost geleund en met zijn kop in de wolken van den heerenbaai nummer twee, zijn bultje staat te torsen, nu ziet hij de zoete schoonheid van zijn kerseboom eens aan. Kortju, hij denkt aan de

musschen. Hij gaat naar den schop en hij komt er uit met den vogelverschrikker en het leertje. Hij zet het leertje tegen den boom, torst zijn bultje en den vogelverschrikker omhoog langs de sporten en plaatst den boeman in de takken, om de rakkers van musschen eruit te houden. Hij staat daar op zijn hoogte in 't gewar van de takken en sukkelte voor hij den vogelverschrikker heeft vast gemaakt. Als 't gedaan is treden zijn voeten de sporten neer, hij bergt het leertje in den schop. En hij staat er weer in zijn deurgat, terwijl het donker wordt, zijn werk te bezien.

- Het zal niet veel uithalen, zegt Jantje.

Nee, dat zal het niet. De musschen zijn net zoo slim als Jantje. Ze zitten op de armen van den vogelverschrikker. Ze tjierpen en kwetteren, ze pikken een kers en vliegen weer terug op den hoed van den boeman. Pardi, 'n goed gemikte steen en rrrrt....., de heele zwerm is weg in een klapperende, vlodderende vlucht van vleugels. Maar ze komen terug. Anders waren het geen musschen.

Wat is de zomeravond zoet en zijn pijpke, kijk, dat smaakt hem. Tegen den klaargroenen hemel steekt een van de molenwieken omhoog,

de andere hangt omleeg langs de zwarte molen en twee zijn als armen tegen de groene klaarte van den zomeravendhemel uitgespreid. Jantje staat maar te dampen. De zoete puurheid van den hemel en het leven zijn in zijn goeje schoenmakerkesgemoed. In de donkerte van het huisje bakt Regien, Jan's zuster, op het petroleumlichtje de aardappels en ze gaat de gele salade snijden in het hofke, waar ze Alexandrine op den dries ziet liggen.

- Xandrieke! roept ze.

Jawel, Xandrieke is met 'r lijfke zwemmend tegen den blauwen vloer, waarop de voeten van God den Vader rusten.

Regien is bij de put. Ze put 'nen emmer water en gaat de salade wasschen.

- Xandrieke! Xandrieke!, roept Regien.

Xandrieke is op de aarde, op den dries. D'r oogen zien de donkere klaarte van den avond. D'r hoofdje komt omhoog en ze hoort haar naam. Ze is vier-voets overeind en in een sprong bij den put.

- Tante Regien!

- We gaan eten, durske, den avendskost!

- Ja.... Ja....

Alexandrine staat op 'r teentjes en leunt met

de armpjes op den putmuur. Ze kijkt naar beneden, om d'r gezichtje te zien daar diep over den rand. 't Is donker en de put is zwart, beneden blinkt 'n plekje glimming van den avondhemel, maar daarin ziet Xandrieke d'r gezichtje enkel als iets zwarts bewegen. D'r handjes hebben een stukske kalk losgemaakt en ze hoort het plonsje en de eechootjes: ringen van geluid. Oei, oei, zoo'n diepe, zwarte put!

- Roep onkel Jan maar, zegt Regien.

Alexandrine loopt de achterdeur in, de keuken door, het gangske in: daar staat onkel Jan met zijn bultje in de open voordeur.

- Kommen sie dan, wir mussen essen!

- Kortju!

Jan draait zijn eigen om en hij lacht.

- Mussen wier essen, zegt Jan op zijn weensch, en hij klopt zijn pijp leeg tegen 't deurgebint.

- Ja onkel Jan!

Die onkel Jan! Hij voelt dat jonge weensche armpke in den zijne en het jonge vleesch van dat handje, dat zijn zwarte schoenmakerkeshand aanraakt.

- Wier moeten essen, zegt Jan op zijn weensch, als hij in de keuken komt.

De wit overkapte lamp is aangestoken. De borden zijn van geëmailleerd blik met afgeblotte blutten. En de aardappels staan in de pan, ze zijn geel gebakken met bruine en zwarte korstjes. En daar staat een kom salade, groen en jong en malsch, en een stapeltje sneekes brood en mik. Regien schenkt de komkes vol met koffie; dat dampst en ruikt. Jan slaat een kruisje, kortju zoo vinnig. En ie bidt den engelen-des-Heeren, en Regien en Xandrieke bidden na. Xandrieke op zijn weensch. Dan eten ze. Met zijn oude, roestende vorkje pikt Jan de bruin en geel gebakken aardappels, hij giet den azijn over de salade en hij brengt dat frissche jonge groen naar den ouden gerimpelden mond. En Regien eet. En Xandrieke ook. Ja, het smaakt haar. D'r wangen staan bol en ze kijkt naar onkel Jan en ze kijkt naar tante Regien. Ze is zoo zoet tevreden. En d'r pleegouders ook. Dat komt van de zomer en den zoeten avond. Da komt van de rust. Da komt van brabant.

Na den eten steekt Jantje het schoenmakerke nog 'n pijp op. De blauwe wolkjes kringelen om de lamp en zweven naar 't plafond. Voor den gootsteen wast Regien de komkes en de

shotelen. De opwasch. En Xandrieke mag afdrogen. Dat is een groote vreugde. Ze droogt zorgvuldig af en zet de borden op de tafel ineen. Ze hoeft heelemaal niet voorzichtig te zijn, de borden zijn van blik. Maar achterna de tasjes, jawel, die kunnen breken. Ze neemt ze zoo voorzichtig, ze gaat er zoo voorzichtig met 'r doekje langs. Tante Regien gooit het waschwater om en borstelt den gootsteen schoon. Het is gedaan. Xandrieke zucht van spijt.

Xandrieke zit, de elleboogjes op tafel, het hoofdje in de handen en leest in een sprookjesboek. Regien is bezig met het stoppen van een kous van Xandrieke. En Jan rookt een pijp. Tik-tak, zegt de vlijtige hangklok en op den muur zwaait de schaduw van haar slingertje mee. Xandrieke leest, en op 'r wangen komt de kleur die het licht heeft van de mooie wereld, die hier in de brabantische keuken gekomen is. Dat is een tuin, bloeiend van seringen en iris, en een heele wijde hooge traliepoort, gesloten, waardoor de maan schijnt, zoodat de schaduw der spijlen klaar afgeteekend ligt op het tuinpad en op het gezicht van het jongentje, dat staat te luisteren naar de nachtegaal. Zóó is het mooie plaatje bij

het vertelsel. Dat jongentje heeft zoo'n schoone naam. Hij heet Almire. Hij is een prinsje. Zijn vader is de oude, wijze koning van het land, die zit, met zijn kroon en zijn baard, op zijnen troon en kijkt met een blik waarin al de somberte en de ernst liggen van de zorgen voor zijn volk. En Almire had een zusje. Dat had nóg een schoonere naam. Amablanca heette dat zusje. En dat was doodgegaan in den Meiemaannacht, in 'r bedje vlak onder het open venster waardoor de nacht naar binnen bloeyde, blauw en violet, en op de vensterbank zat een nachtegaal naast zijn fijne maanschaduwte en die nachtegaal zweeg, zweeg met open keeltje, verstomd in zijn lied toen hij in zijn open keeltje de zucht opving, waarin het zielje van het meisje ontsteeg aan het lichaam, als de geur aan de bloem. Zóó stond het er allemaal. En die nachtegaal was dezelfde van het prentje, waarnaar Almire luistert en dien Almire verstaat, omdat uit zijn hartje de stervende stem zingt der zachte vrouwelijke argeloosheid, die kwijnde en bezweken was in het sombere koude verblijf aan het hof. Bloeyend rood zijn de wangen van Xandrieke. Als blinkende appels zijn de wangen van Xandrieke.

- Xandrieke!

Jantje zegt d'r naam. Xandrieke zucht. In dien zucht ontwaakt het kind uit de verbeelding tot de werkelijkheid, D'r handjes gaan onder het hoofdje uit en zij ziet onkel Jan aan met oogskes, die hem roeren in de ziel. Wat 'n oogskes. Kinderoogen, blauw als water, groot-open en klaar. Jantje draait zijn eigen om in zijn stoel en Xandrieke kijkt op dat gekke hooge bultje.

- Wie speet?

Jan praat weensch. Kortju, hij heeft, 'n bietje, 'nen kóp en is goedleers.

- Neun Uhr!

- Je moet gaan slaafen, zegt Jan. Ja, hij kent niet alle woorden op zijn weensch.

Xandrieke zegt onkel Jan en tante Regien goete nacht en gaat naar boven. Onder de pannen, onder de sterren, daar slaapt zij.

Zij kijkt nu uit het nietige, kleine, open venstertje. Daar naast heeft onkel Jan zijn slaapkamertje op dit afgeschoten zoldergedeelte en in dat kamertje is ook zoo'n venstertje als hier.

Xandrieke kijkt naar de sterren, 't krioelt ervan in de lucht, ze bewegen en flikkeren, ze zijn ver en klein. Beneden ligt de donkere aarde,

het hofke, den dries en achter verder de velden. 't Is er doodstil, een stilte, waarnaar Xandrieke luistert. In 't donker heeft ze de oogen wijdopen. Ze ziet beneden de kerseboom, heel roerloos. Nu blaft er een hond; 't is koel en 't ruikt naar de aarde. In d'r hartje is dringende de hunkering, onbestemd en onrustig, naar de wereld waarin haar verbeelding is geweest, naar mooie namen, mooie kleeren, een tuin met een hoogfijn hek. Aan 't hof was 't kil. En zeker ook vochtig. En er brandden zeker geen kachels. En 't wondere jongske bij de nachtegaal en het stervend meisje, dat zulke mooie haren had, blond en lichtend als de zon en oogen puur als blauw water. Xandrieke's armpjes doen pijn van 't ruwe, vermolmde kozijndorpeltje. Haar hartje gaat nach Wien, nach Mutter, onbereikbaar, en bijna is ze vergeten, hoe het er wel allemaal is. Ze is ver bij onkel Jan en tante Regien, zóó ver, dat ze er bang en onrustig van wordt. Boven de sterren is de hemmel, licht, blauw, goud en vol van heiligen, die stijf en deftig op hun tronen zitten, en zwevende engelen. Zij krijgt 't koud. Zij is in 'r nachtpou. Zij is op 'r bloote voetjes.

Onkel Jan komt den zoldertrap op. Tante Regien is nu ook naar bed gegaan, die slaapt beneden op de opkamer. Het trapluik piept open. Onkel Jan is boven en laat het valluik dicht: piep - piep - boem! Xandrieke hoort onkel Jan zijn schuifelende voeten. Hij licht het klingske van de deur van zijn slaapkamertje. Hij hoest, hij verzet 'nen stoel. Xandrieke kruipt gauw in bed. De lakens zijn koel en ze ruikt de lucht van het stroo, dat onder in 'r bed zit. Haar hoofdje houdt ze boven de dekens en ze hoort, hoe onkel Jan zich zuchtend uitkleedt. Het manneke met zijn bultje zucht aan het eind van de dag vóór hij rusten gaat. Da manneke! Xandrieke hoort het bed kraken als Jan er in stapt.

Het is zóó stil in dezen zomernacht, een stilte waarin, met dien eigenaardigen nachtelijken weemoedsklank even tot Xandrieke's ooren doordringt het héél verre blaffen van een hond. Dat blaffen vervult, zachtjes en kleintjes, den brabantischen nacht. Door het open venstertje ligt de zomernacht, levend en wakker en vervuld van de sterren, naar binnen, en koelt over Xandrieke's hoofdje als een beweginglooze

wind. Xandrieke ruikt de nacht. Dan vallen d'r oogskes toe en gaan in aandacht weer open. Boven haar knerpt en knaagt een houtworm met korte rhythmische geluidjes. En hoort, onkel Jan - zou die op zijn bultje liggen of op zijn zij? - onkel Jan snurkt, snurkt, een geluid, dat ook telkens onderbroken wordt, maar 't gaat veel langzamer en luider dan het knerpen van de houtworm. Ze luistert naar die geluiden tot ze niet meer weet, dat ze ernaar luistert, tot ze ze niet meer hoort. D'r oogskes zijn weer toegevallen en dichtgebleven, en in een andere wereld staat ze bij een hoog hek, op de schaduw der spijlen, en op een der punten zit een nachtegaal, die fluit, naar haar kijkt en gute Nacht Amablanca zegt. Want zoo heet ze.

[III]

ONKEL JANTJE DEN SCHOENLAPPER lapt de schoenen van heel het dorpje, kortju. Dat heeft hij zijn leven lang gedaan. En hij heeft er altijd goed zijnen boterham mee verdiend. Mee da hamerke, dat het leer slaat, mee die handen, die de schoenen vormen. Mee da vak van schoenmakerke. Dat Jantje, dat brabantse dwergje met zijn bultje.

Van ielkenden lapt hij de schoenen. Van den burgemeester, die den raad presideert en ik open de vergadering zegt. En van den veldwachter, die de biljetten van de hondenbelasting rondbrengt en 's Zondagsavonds de zatte mannekes in 't kotje zet als ze vechten. En van mevrouw van den burgemeester en van de vrouw van den veldwachter. Van den schoolmeester en de schoenen van de boeren en de peelwerkers, de boeren en peelwerkers, die alleen maar 's Zondags schoenen dragen, en dat alleen nog maar in den zomer, want in de winter gaan ze 's Zondags op zwartgelakte klompen naar de kerk, de mans-

kerels en de vrouwmenschen. Hij lapt ook de schoenen van Eimert van den Hanenberg, die seminarist is en met de vacanties zijn drie paar schoenen, allemaal kapot, mee brengt. En hij lapt ook de schoenen van den pastoor, den pastoor die een ongelooflijk grooten voet heeft, maat negen-en-veertig. Hij lapt de schoenen van de ambachtslieden, die ambachtslieden, die zich als burgers onderscheiden van de boeren. Kaaljakkers, zeggen de boeren tegen hen. Maar ze slijten met hun huishoudens de meeste schoenen.

- Jan ik heb een paar schoenen, d'r moeten nieuwe zolen en hakken onder.

- Gooi ze maar bij den hoop.

Den hoop, dat is 'nen berg van schoenen. Hoe weet Jantje toch zoo precies omtrent elk paar schoenen van wie ze zijn? Dat is het mirakel dat niemand begrijpt. Maar Jantje pakt uit den hoop een paar schoenen, bekijkt de versleten zolen en hakken, bekijkt het bovenleer en zonder aarzelen stelt het schoenmakerke de identiteit vast. Want er zijn zooveel verschillende schoenen als er menschen zijn. En al de schoenen hebben iets van het karakter en de wezenstrekken van die hen dragen. Als Jantje, dat kleine,

grappige Jantje, met zijn bultje en zijn wat te groot hoofd, gebogen, midden in zijn schoenmakerij staat, met een paar uit den hoop genomen schoenen in de hand en hij staat daar evekes te peinzen, dan verrijst de drager van die schoenen zelf voor zijn oog. En Jantje vergist zijn eigen nooit. Kortju, dat is een stukje vaktrots.

Maar Jantje heeft behalve dien hoop, dien chaotischen berg schoenen, nog wat anders, waar niemand uit wijs kan. Dat is zijn grootboek, ja, een notitieboekje met een slappe kaft en blauwgelijnde velletjes en in den rug waarvan hij het potlooike steken kan. Daar staan zijn klanten allemaal in, en Jan schrijft het op, als hij de schoenen gemaakt heeft, den datum en: Zoolle en haken. Ja, dat zoolle en haken, dat schrijft-ie nog 'n bietje gek, die Jan.

- Jan, zijn mijn schoenen verrig?

- Die zijn verrig.

Jantje pakt ze. Hij heeft er zolen onder gezet; twee duims!

- Slijt ze in gezondheid!

- Jawel, dan zijn ze 't gauwst weer kapot. Wanneer krijg ik de rekening?

- Die kriede-ge. Ik zal 't nazien in het boek.

Och, dat was de vrouw van Siske de snijer, en die heeft twaalf jongens, die vader en moeder de ooren van de kop eten. 's Avonds, als de lamp brandt, raadpleegt Jan zijn grootboek, dat kleine boekje. Daar staat-ie, Ciske de snijer. Maar Jantje heeft dat niet zoo geschreven. In de wandeling zegt men Ciske de Snijder. In een zakelijk grootboek zet men: Ciske de Kleedermaker. Dàt heeft Jantje geschreven: Ciske de Kleedermaker. Daar staat het: Jantje telt, een twee, zes, acht, elf, twaalf keer: zoolle en haken. Kortju, Ciske z'n vrouw zal d'r 'nen nacht lang niet van slapen. Maar het schoenmakerke met zijn bultje, hij pakt den enktpot van de keukenschouw en uit de kast zijn blokje nota's. En hij zet zich en schrijft: Ciske de Kleedermaker. Dàt schrijft-ie. Debet, dàt hoeft-ie niet te schrijven, dat staat gedrukt. Aan Jan Crooymans, meester schoenmaker. Dàt schrijft-ie weer. Voor geleverde ripperaziën, kortju, wat 'n woord. En Jan zet het regel na regel: zoolle en haken. Waarom zet-ie na de eerste regel niet: idem, idem? Zeker, omdat-ie geen latijns kent. Als Jan zes keer zoolle en haken gezet heeft, dan is 't genoeg. Hij plaatst er zoo wat willekeurige data voor, ook van de ripperaziën van den laatsten tijd.

Zie-zoo, dat Ciske de Snijer. Jan trekt een streep, een dikke. Kortju, op 't eind valt er een klad van zijn penneke. Het menneke kijkt kritisch naar het penneke. Da penneke is niks waard, zegt-ie tegen Regien. En Jantje telt de rekening op.

En Ciske de Kleedermaker? Hij weet wel, dat Jan te weinig rekent, maar als ge daar bij Jantjes mee aankomt, dan zegt dat manneke:

- Ik maak geen abuizen, het boek wijst het uit.

Dat boek, dat mirakuleuze boek van Jantje, waar niemand uit wijs kan! Zoo doet Jan met iedereneen waarvan-ie weet, dat ze d'r hard voor zitten. Hij heeft sociaal gevoel, maar dat doet hem niet redeneeren, dat de boerzwasië en de regeering niet deugen. Maar dat bestuurt z'n penneke, als-ie de rekening schrijft.

En Jan, hij schrijft zoolle en haken, maar dat belet niet, dat hij, sinds Xandrieke in zijn huis is, al aardig thuis is in 't weensch. Hij luistert als 't kind praat. Wat een aardige taal! En hij vraagt woorden.

Als het 's avonds negen uur was, een der dagen van de eerste weken dat Xandrieke bij hem was, toen vroeg ie:

- Wat is ga bij ellie?

En Xandrieke dat verstandige ding, dat wist het wel:

- Geh', zegt Xandrieke.

- En slapen?

- Schlafen!

- Gee slafen, zegt Jan.

Kortju, dat is een methode van taalonderricht.

- Jan, gij hebt een weensch kiendje, hoe gee-g-'t er mee?

- Goed, zegt Jan, en hij klopt het leer. De klinkende klop. Klop-klop-klop!

- Hee-g-'et den aard nog al?

- Jawel, zegt Jan, en hij klopt, klopperdeklop.

Och, nou gaat ie een bietje opscheppen:

- Ik praat 'ne mondweensch, ziedege, en dan voelt het zijn eigen op zijn gemak.

- Jan, ge hadt pastoor moeten worren.

De pastoor is het toppunt van wat letters heeft gegeten. Hij leest dikke geleerde latijnsche en hebreuwsche boeken. Hij heeft een aureool van geleerdheid om zijn kop, die overigens kaal is van al de studie. En tegen Eimert den simnarist wordt ook al zoo'n beetje opgezien. En

och, tegen Jan niet, óók al vertelt-ie dan, dat-ie 'ne mond weensch praat.

Jantje doet zijn best en krijgt iedere dag taalonderricht bij stukjes en beetjes. Ze zitten aan tafel.

- Wat is tafel bij ellie, vraagt Jan en hij slaat op het tafelblad.

- Tisch.

- Ties, zoo, dat dacht ik al, zegt Jan.

Hij eet zijn selderiesoep en laat Xandrieke z'n lepel zien:

- En dee dan, 'ne lippel?

- Ach, das ist ein Löffel. Xandrieke lacht.

- Und das, zegt ze, en ze pakt een vork, das ist ein Gabel.

- Zoo, zegt Jan, ein Gabel.

Hij zal 't onthouden. Dat is een plezierig ding al die weensche woorden te kennen. En zonder ijdel te zijn pronkt hij er toch 'n bietje mee, die Jan, die er niet mee pronkt, dat-ie de menschen, die d'r hard voor zitten, nog niet de helft laat betalen van wat ze hem schuldig zijn.

Den volgenden dag tegen etenstijd komt Siena, de vrouw van zijn getrouwde bruur. Regien vraagt of Siena 'nen erpel mee-eet. Nee, dat zal

Siena niet doen. Maar Jan, die in de keuken komt, dringt aan. Ze hebben een lekkere varkenslever. Jantje ruikt hem. Kom, Siena, blijf en eet 'nen erpel. Allee dan, Siena blijft en eet 'nen erpel mee. En Jantje, dat schoenmakerke, als Regien alles verrig heeft, dan pakt-ie zijn roestende vorkje en peutert zijn horloge open.

- Is oe lozie kapot? Dat zegt Regien.

- Ze blie wa' achter. Dat zegt Jan.

Hij prutst wat in de raderkes. Hij gaat bij 't raam staan om beter te zien en als 't gedaan is legt hij zijn vorkje op het kleine vurenhouten kastje, waar de borden in geborgen worren. Als ze aan tafel zitten en ze hebben een bord soep uit, dan komt het. Jantje heeft zijn vorkje niet. Hij kijkt Xandrieke aan.

- Xandrieke, pak mir mein gaffel auf het keske!

Ja, dat is jammer, dat hij dat laatste woord nou ook niet in 't weensch kent. Maar het wonder geschiedt. Xandrieke springt op, gaat naar 't kastje en brengt hem zijn vorkje.

- Bitte onkel Jan, zegt Xandrieke.

- Dank-oe sjeun, zegt Jan.

Och, Siena valt niet om van verbazing.

- Die Jan, zegt ze, hij praat als 'ne Italionder!

- Kortju, zegt Jan, op z'n brabrantsch.

- Ge hadt pastoor moeten worre, Jan!

- Pastorre mee 'nen bult, die zijn er niet, zegt Jan.

Maar anders? Anders had-ie 't ommers nog niet geworre. Had hij zoo'n goeien kop van leeren? Welnee. Dat-ie nou dat weensch zoo vlot aanleert, dat is omdat het buitenlandsch zoo hendig is, hendiger dan Jan ooit had kunnen denken.

[III]

REGIEN HEEFT NOU ONTVANGDAG. Ze heeft Sijntje van de Smet gevraagd en Mieke de weduwe van den koster en Truïke Mortelmans, de vrouw van den bakker Jeroen Mortelmans, kortju, dien bakker van kadetjes, bestellen en watermikken waar-t-ie zijn wijf door henen jaagt. Ze heeft de drie wijfkes gevraagd, om een komke koffie te komme drinken. Ze maakt er een plezierige visite van. Ze heeft den herd aangekeerd, den herd van rooje en blauwe plavuizen en toen heeft ze d'r wit zand over henen gestrooid, rondom de tafel en rondom de stoelen, en ze heeft wit zand gestrooid boven op de platte-buiskachel, de platte-buiskachel, waarvan het nikkel glimt. Onze Lieve Heer hangt aan den muur: 'nen kruislievenheer, nog zwarter als 't manneke van Sijntje, van Sijntje van de Smet. Dat is zoo'n echt duvelsmannetje, dat menneke van Sijntje. En toen heeft Regien de koffie gemalen, 't water aan de kook gezet op de platte-buiskachel en opgeschonken. Ja, het ruikt lekker en op z'n

Zondags, vandaag op dien gewonen werkendag.

Buiten is het zoozeer zomer en in den laten namiddag. Het groen van de boomen van verre en van dichtbij, dat zingt in het blauw van den hemel, en de zon, de heete, daverende zon brandt over brabant en rijpt het koren en maakt rooje vuren vlammen van de klaprozen.

Alexandrine dat Weenerke speelt bij de zonnebloemen, speelt met de zonnebloemen; het zijn haar zielsvriendinnen in de eenzaamheid van het kinderlooze huis van Jantje het schoenmakerke.

- Ze praat er mee!

Dat zei Regien en inderdaad Xandrieke voert heele gesprekken met de zonnebloemen en de zonnebloemen, ze wandelen, ze loopen, ze zitten en buigen, ze lachen en schruwen en ze doen voor Jantje den meester schoenmaker niet onder en praten het weensch met het weenerke mee.

De vier wijfkes zitten nu rondom de tafel. Regien heeft de komkes volgeschonken, de zwarte koffie en roome erin en suiker. Ze trakteert vandaag op een snee koek. Een snee koek met een tasje koffie. Waarom zegt Regien dat

zoo grutsch: 'n tasje koffie? Zeker omdat ze visite heeft. Jantje dien zie-de-ge niet. Nee, die rippereert schoenen en veegt het zweet van zijnen bruinen te grooten schoenmakerkeskop.

- Ge hebt 'n goei bekske gezet, Regien!

- We hebben goei water voor koffie te zetten. Ziedege, als ge goei water hebt, dan zette ge goeje koffie. Geen peelwater, nee, dat deugt er niet voor.

Regien doet zout op de koffie. Doe-de-gij er zout op, vraagt Sijntje de Smet. Ja, zegt Regien, tegen Sijntje de Smet. Truike Mortelmans doet het ook. Maar Mieke de kosters-weduwe niet. Neen. 'n Koffiepraatje van vier wijfkes.

- Eimert d'n simnarist heeft de eerste wijding. Dat is een nieuwtje! Nou al? Waar blie de tijd! Maar hij is er nog niet, die Eimert van den Hanenberg. Hij zal nou wel weer met fekansie komme. Dan brengt-ie zijn kapotte schoenen mee. Drie paar.

De keinder! 't Zijn drie moeders, de drie wijfkes die bij Regien op visite zijn, en ze praten over de keinder. Ze hebben groote volwassen keinder en ze hebben er verdriet van. Regien,

die altijd bij d'r zooveel ouwere bruur is gebleven, schijnt het beste deel te hebben verkozen. Trouwen? Ja, dat is 'ne mensch hebben, 'ne lastige mensch, die 't eten op tijd verrig hebben wil, en die ge z'n boksen en jassen heel moet houden en die 's Zondags borreltjes pruuft en 's Zondagsavonds zat is. En keinder die oe de ooren van de kop eten en waar ge, nà de last, verdriet van hebt.

Dat Sijntje de Smet is wel zwaar bezocht. D'r dochter heeft nou 'n kiendje gekregen. Nel, heet die dochter. En ze is niet getrouwd, die dochter Nel. - Kijk maar eens, hoe treurig dat Sijntje zit te kijken. 'n Langwerpig gezicht, geel en bezweet en mee rimpels, 'n lange neus, bleeke, scherpe lippen, 'n mond, die neerhangt in de hoeken. Grooter schande dan haar dochter haar aangedaan heeft is onmogelijk. Een zoon die zuipt, een zoon die in 't kotje zit voor 't vechten of drie maanden krijgt voor 't stelen, ja, dat is erg. Maar 'n ongetrouwde dochter mee 'n kiendje, dat overtreft alles. De dochter van Truïke Mortelmans is zeker van 'nen heel wat kwajeren oppas dan Nel van de Smet, en die dochter krijgt geen kiendje en ze doet moeders verdriet, maar bij lange na niet dät verdriet, dat

Sijntje de Smet heeft, da Sijntje, da 'ne nacht lang, bloedend gewond door de schande, hee' liggen schreeuwen en te keer gaan, dat de buren er niet van kosten slapen en de nachtegaal in den boom bij Sijntje de Smet 'r huiske er van zweeg.

- 't Wicht, later verwijt het z'n moeder, dat het geen naam heeft.

Het naamlooze kind! Sijntje snuit 'r neus. Sijntje droogt haar tranen mee d'r gele tanige vingers. Maar er komme nieuwe tranen. Ze druppen neer in d'r komke koffie. D'r komke. Die Regien, tàsje, zee Regien, zoo grootsch! Sijntje drinkt 'n slokske. Ze drinkt dat mengsel van koffie, roome, suiker en tranen, moeder-tranen.

Truïke Mortelmans beschouwt haar eigen leed. Waar heeft ze 't aan verdiend, dat d'r dochter zoo is? De weelderigheid, daar zoekt Frieda Mortelmans 't 'em in. En bij Truïke d'r thuis hebben ze 't altijd in de eenvoudigheid gezocht. Sobertjes-aan. Dat heeft de pastoor genoeg in haar geprezen. De pastoor is wàt dikwijls over d'ren durpel geweest en heeft gezegd: let op Frieda, ze zoekt het in de weelde. Dat zee de pastoor, de pastoor met zijn

ongelooflijk grooten voet, maat negen-en-veertig.

- Frieda is korts toch heengedaan. Waar is ze tiggeworrig?

- Dat weet ik niet, zegt Truïke

Dat is toch wel zoo verschrikkelijk, dat ze d'r allemaal evekes stil van worre. Dat een moeder niet weet waar haar dochter is, 't kind, dat ze onder 't hart heeft gedragen.

De wijfkes eten 'n sneeke koek. 'n Sneeke zoete koek en in die wijfkesgezichten van verdriet is de kauwende beweging van monden, die al tanden verloren hebben.

- O, weete ge niet waar ze is?

- Nee, zegt Truïke Mortelmans, ze is gaan dienen in de stad.

In 'ne winkel? In 'ne dienst? Truïke zegt, dat ze het niet weet. Dat slimme wijfke, zou ze het niet weten, of wil ze wat eerbied hebben voor d'r groot verdriet? Koffie en koek, 'n sneeke zoete koek en drie meewarige zuchten te hooren van vrouwkes die met 'r bitter verdriet begaan zijn. Ze heeft oogen als een kat, mee langwerpige pupillen, hard zwart middenin grasgroen.

- Nee, dat weet ik niet, zegt Truïke Mortelmans. Later, zegt ze, als moeder in 't graf

ligt, dan zal ze 't voelen, de ontaarde dochter.

Het graf! Het moedergraf, in 't gezicht waarvan dat Truike haar koffie drinkt.

Maar Mieke de kostersweduwe heeft niet minder verdriet. D'ren mensch is dood. God hebbe zijn ziel. Dat zegt Mieke, dat God z'n ziel hebbe; en Mieke kan niet accordeeren mee 'r keinder. Ze willen er bij moeders uit en dan denken ze 't gewonnen te hebben, de halzen. Maar laat ze maar gaan, ik hou ze niet tegen. Dat zegt Mieke, datzelfde Mieke, dat thuis de boel op stelten zet als d'r oudste dochter 'n stap uit de deur doet en moeder weet niet precies waarheen. Ja, de keinder. Ge hebt er als moeder zijnde niks meer over te zeggen. Ze spelen Mieke den baas. En wat ze d'r van hooren moet. Ze vergeten, hoe ge er oe alles voor ontzegd hebt. 't Brood zoudt ge er oe voor uit de mond hebben gespaard. Als ze zelf maar mooie kleeren en nieuwe hoedjes kunnen koopen. Dan komt het er niet op aan, of moeder in de zorgen zit en niet te eten heeft. Ze moeten er maar uit. Ze moeten er maar uit. Dat zegt Mieke. Moeder zal wel een plaatsje zoeken in 't gesticht bij de oude vrouwkes.

Is het niet verschrikkelijk? Volwassen keinder te hebben die oe in een gesticht stoppen? Dat Mieke! Haalde onze Lieve Heer me maar, zegt Mieke en ze kijkt naar den kruislievenheer, die zoo zwart is als 'ne schoorsteenveger. En Mieke is ook al lang sukkelende aan de maag. Dokteren doet ze niet. Ze zou niet weten, waar ze den dokter van betalen moest. Ze zou het d'r keinder moeten onthouden en die hebben het niet voor moeders over.

Door een mist van tranen ziet Mieke naar 't gebloemde kopje koffie. Ze schruwen, de drie moeders. Regien schruwt niet. Nee, dat zal wel waar zijn. Regien is ongetrouwd gebleven en heeft het beste deel verkoren.

- Ja, 't is wa te zeggen. Dat zegt Regien. Ze ziet buiten Xandrieke spelen, dat Weenerke, dat zoo mooi bruin wordt van de zon. Xandrieke speelt met de zonnebloemen. Over het Weenerke, over het land trekt de zon naar beneje en 't wordt nu wat minder heet, wat milder.

- Kinderen zijn een kruis.

Dat zegt Mieke de kostersweduwe.

- Als ze klein zijn trappen ze oe op de teenen, als ze groot zijn, trappen ze oe op het hart.

Dat zegt Truïke Mortelmans, en ze heeft dat eens gelezen in een oud boek.

- 't Is een kruis moeder te heeten. Oe bloedeigen keinder bij wie d'r wiegske ge dag en nacht....

Dat zegt Sijntje van de Smet, maar ze komt niet verder. Het moederverdriet dat hangt zoo zwaar rondom die tafel met de drie moeders, Sijntje de Smet snikt het uit en de andere twee moeders schreien met 'r mee. Ja, en Truïke Mortelmans heeft nog wel d'ren zakdoek vergeten. Ze pakt daarom haren ruiten voorschoot en bergt haar gezicht erin. Zoo wordt het nog maar een droevige visite, deze gezellige koffievizite. Regien schruwt niet. Ze kijkt naar buiten, waar brabant blond en zomerend ligt onder de gouddoorstoven zinderende blauwe hemel, het land, het koren, de zandwegen en daar, aan de rand van den dries, Xandrieke, het weenerke. Kom, Regien zal d'r visite nog maar 'es een komke koffie in schenken. Seffens komt Jantje, Jantje het schoenmakerke. Jawel, de wijfkes roeren de lepeltjes door de koffie. Ze schruwen nog.

En ondertusschen, kortju, zet Jantje zoolle en haken onder de schoenen van den bakker Jeroen Mortelmans, den bakker van kadetjes,

bestellen en mikken, mikken met gaten als mansvuisten, waar-t-ie zijn wijf met al haar verdriet door henen jaagt.

De zonnebloemen staan in een rij, hoog op hun sterke stengel, gebogen van hun zwaarte. Ze hebben een groot donker rond hart en de bloembladen staan daar als gele vlammen rontelom. Ze kijken uit dat groote donkere ronde hart zoo vreemd neer. De wind beweegt ze soms. Waar zit hun gemoed ergens en hun ziel? Xandrieke weet het wel. Ze houdt van de zonnebloemen en de zonnebloemen houden van haar. Haar liefde kleedt de bloemen aan met blauwe en roode strikjes als ze naar school toe moeten en met sluiers en lange gewaden van papier, als ze in de processie gaan. Maar dezelfde liefde kastijdt als de bloemen niet goed opletten in de school. Jij daar, zegt Xandrieke, jij, en ze kijkt wie ze een beurt zal geven.

- Du, Rosa, wieviel ist zwei mal zwei?

- Fünf!

Dat is inderdaad een dom antwoord van Rosa.

- Fünf? Foei, du Trottel, geh in d'ecke!

Rosa ziet zeker haar fout in. Zij schudt dom haar dik dom hoofd, keert om en gaat in den

hoek. Daarmee is de kinderlijke gestrengheid nog niet voldaan. Xandrieke staat op van haar kistje, den kadeter, en heft haar stokje dreigend op en slaat de bloem twee, drie keer op haar stengel en daarna nog 'n slag op den kop. De bloem rilt onder die kastijding, van pijn en van schaamte.

- Und du, Christine, wieviel ist zwei mal zwei?

- Vier!

Goed zoo. Dat heet opletten, 'n deugd, die een belooning verdient. Xandrieke springt op, ze heeft een klein blauw lintje en ze strikt het Christine om den hals, en Christine glimlacht en buigt en knikt en de andere kinderen buigen en knikken, want het zomerwindje wandelt over al die groote zwart met bruin en gele zonnebloemen.

Xandrieke mijmert. De zon, groot en rood, gaat onder over het rustige brabantische land. De zonnebloemen zijn er rood van, Xandrieke heeft ze sluiers over hun hoofden gedaan, zij wandelen, op de aarde en in den hemel, in deze processie langzaam met gebogen hoofd en Xandrieke, met 'r gezichtje in 't licht, een silhoëtje tegen

dat licht, dat figuurke, och, en 'r zielke vol zoet verlangen, Xandrieke mijmert.

De drie wijfkes zijn weggegaan. De visite is weggegaan. In de donker geworren keuken staan op de witgeschuurde tafel de kopjes mee de restjes koffie en roome. Maar Regien staat bij het raam en zij kijkt door de ruimte tusschen het valgordijn en het horretje. Ginds staat de hemel in brand, er staat hier en daar een verre boom zwart tegen, en daar op den dries zit Xandrieke, 'n donker klein figuurke, en haar hoofdje knikt, wijs, want zij is in gesprek met de bloemen. Wat is dat nou met die goeje Regien. De zomeravond komt wezenlijk zoo zoet d'r hart binnen. Zij opent de achterdeur en zij gaat in het deurgebint staan. Trekt haar de hemel waarin dat vuur zoo dooft? Trekt haar een verlangen, dat zij niet weet en waarvan zij bang wordt? Zij kijkt naar het kind, dat kind uit Weenen, dat engelke met 'r mooie haarkes, dat wezentje, schóón als een heiligenprentje. Het is een kruis moeder te heeten. Ja, dat zei dat Sijntje. Maar mijn goeje God, in deze zoete stonde is 't Regien te moede alsof haar hart breekt van verlangen naar zoo een wonderlijk meiske,

een bloedeigen wezen, een kind. Kijk eens, dat brabantische vrouwtje, die vrouw groeit, 'r bloed, warm als de zomer, stuwt krachtig door haar lijf, o, dat verlangen, dat zoo trekt en zoo zoet is en zoo bang maakt, zij voelt zich bleek worre in het besef van haar gemis. Grootte God, wat is dat nou met die goeje Regien. Ze verlangt, ze wil, zoo krachtig en zoo om bang bij te zijn, een angst, die zoet is. Is ze nou gek of krijgt ze 't? Ze heeft ommers nooit anders gewild dan bij d'r oudere bruur blijven, Jan, die een bultje heeft, dat kleine, krom gegroeide manneke, dat nooit naar een vrouwmens heeft gekeken. Ze is al een stuk over de veertig, die Regien. Is ze dan misdeeld? Nou ziet ze 't leven toch zoo goed en zoo zoet aan in 't gezicht van dien avendhemel en daarin dat kind, dat kind dat ze kent met 'r blauwe eugskes, dat springende, pratende ding, en nou voelt ze alsof het is, dat ze niet heeft, wat ze had kunnen hebben. Nou zingt het bloed, nou schreeuwt het vleesch, nou schruwt het hart. O, die Regien, ze is gek of ze krijgt het. Regien komt in de keuken. Wie staat daar voor 't raam in 't donker heel stil naar buiten te kijken door de ruimte tusschen het valgordijn en het horretje? 'n Klein manneke,

'n klein krom gegroeid manneke mee 'n bultje.

- 't Is donker, ze zal in huis moete komme.

Dat zegt dat kleine kromme manneke.

- Ik steek de lamp aan, as ze ziet, dat 't licht is, dan komt ze wel.

Dat zegt die goeje Regien.

[IV]

EEN BRIEF UIT WEENEN AAN DEN meester schoenmaker Herrn Joannes Crooymans. Giele den booi die brocht hem en hij plaagde Jan met zijn weensch.

- Herrn Joannes Crooymans, 'nen briebl!
- Kortju, zee Jantje.

Giele den booi, mee de koperen plaat van de posterijen op zijn borst, die viet den brief uit zijn tasch.

- Hier hedde gij hem.
- Een rekening voor 't leer, zee Jantje. Klopperdeklop, zee zijn hamerke.
- Krijgde gij oe leer dan uit Weenen? 't Is een brief uit Weenen!

Ja, die kwam uit Weenen. Er zat een buitenlandsche postzegel op. Holland, stond er boven, mee groote letters en onder aan 't adres: brabant. Ja, asteblief, brabant! Hoe wisten ze 't in Weenen, dat er ginds bij de zee, even zuidelijk van Scandinavië nog wat anders is dan dat kleine land: Holland, water en daar langs kleine

strookjes land, dat er in dat Holland een brabant is. Jan viert den brief en lee hem op zijn tafelke, da tafelke: een kleine vierkante bak op pooten en vol mee snippers leer, stukjes glas, potjes vet, schaaltes en bakjes nagelkes, koperen en houten, fleschjes leerapperatuur, elsen, leesten, pekdraden en midden-in een vet tikkend horloge.

Giele den booi die gonk. Want Jan die maakte den brief niet open. Nee, da dee Jan niet. Want Giele den booi hoefde niet te weten, dat Jan geen weens kon lezen. Och, dat wist Giele den booi toch wel. Hij had zeker maar 'es graag gelachen, as da manneke mee zijn bultje in de verlegenheid had gezeten.

Xandrieke wier uit den hof geroepen en de brief wier open gemaakt. Daar zat er nog eene in, voor Xandrieke apart en de andere was voor de pleegouders. Xandrieke las dien voor en vertaalde. Als ze een zin in 't weensch gelezen had, dan knikte Jan, ja, jawel, hij verstond het. Maar voor Regien moest het vertaald worre.

Ja, die Regien, die niet kon schruwen om het kruis van het moederschap, die schruwt nou evekes zachtjes bij dien brief. Ziede-ge-wel, ze

zit op de punt van d'ren stoel en ze brengt den blauwen scholk aan de oogen en wrijft er tranen uit weg. Want het was zoo'n schoone brief, de lieve roerende taal van goeje en zoo dankbare menschen. Holland, ja, dat klinkt als een sprookje in Weenen en Holland dat doet iets trillen in de harten in Weenen. En Xandrieke was daar zoo goed in Holland. Ze misten het kind zeker niet graag, maar de nood in Weenen was zóó groot en 't viel het moederhart zwaar het kind weg te zien kwijnen, omdat ze het niet genoeg te eten kon geven. Had Xandrieke weer kleur op 'r wangskes? Was ze dikker? O zeker zou ze kleur op 'r wangskes hebben en zeker zou ze dikker zijn, want ze had aan vader en moeder al geschreven, dat ze zooveel butterbroot at en melk dronk en dat onkel Jan en tante Regien d'r altijd maar lieten eten en dan spelen in den grooten tuin. Den grooten tuin dat was de brabantische hof bij het huis, de vierkante lap grond mee de aardappels, de salade en de persieboonen en 'n paar fruitboomen. Ja, schreven de ouders van Xandrieke, dat wat de goede pleegouders van Xandrieke, voor hun kind gedaan hadden, dat was niet te betalen en niet te vergelden, maar een vaderhart en een moederhart vergeten

nimmer wat aan hun kind is welgedaan en dat zouden zij altijd blijven gedenken. Eens dreigde zij weg te kwijnen en een zwak wezentje te worden, dat vroeg zou doodgaan, maar toen waren er ginds in Holland twee goeje lieve menschen, die namen haar in huis en voedden haar. Wij zijn zoo dankbaar. Dat stond er maar vooral in den brief, de dankbaarheid. En wij kunnen het niet vergelden, maar zulk een daad als gij in uw goedheid doet kan niet anders dan zegen voor u zelf inhouden. God zegene u. God zegene Holland.

Ze deejen er lang over, over het lezen van dien brief. Ze praatten er lang over, over dien schoonen brief. En 't is gek maar die brief die maakte Jantje het manneke en Regien het wijfke voor 't eerst bewust hoeveel ze van Xandrieke hielden. En zij voelden in het hart het zoete wezen van de groote zachte en sterke teederheid, gegroeid in deze zomerende dagen tusschen Xandrieke en hen.

- Hoe kan men zoo hechten en wennen aan een kind, zee Regien en ze keek droomerig toe, hoe 't kind speelde. Een kind, dat niet oe eigen kind is, zee Regien. 't Zal varen, as 't

weg is, zee Regien. En op een avond toen Xandrieke naar bed ging, toen dee Regien iets wat ze d'r leven lang nog nie gedaan had, Regien gaf een kus. Kortju, da dee Regien. Kortju, Jantje zag het niet. Ze pakte 't wicht beet, om 't heel te hebben, om 't heel te houden, vâst, en ze smakte mee d'r lippen zoo op da bruine wangske.

- M'n suikere ding, m'n troeleke. Da zee die dwaze Regien. En de herinnering er aan bleef zoo zoet bij. Ik kan het niet meer afgeven, da zee Regien.

En Jantje zee niks, maar kijk maar eens wat Jantje daar zit te doen. Hij werkt aan een paar schoenkes, maat negen-en-twintig. Hij heeft er een stukje zuiver en mooi kalfsleer voor genomen en hij zet er verlakte neusjes op. Hij krapt mooie striepkes in de zooltjes-randen. Xandrieke verjaart gauw. Hij werkt en om de bleeke smalle lippen in het gele gelaat van den te grooten schoenmakerkeskop ligt een lach als van een gelukkige heilige. Zijn brabantse schoenmakerkeshart zit vol van melodie. Daarom fluit da' manneke zeker zoo zijn deuntjes. Hij fluit hard als een verheugde kanari en dan ineens weer

zachtjes, zonder geluid, de adem schuifelend tusschen de even geopende lippen. Ja, 't zijn geen arias uit operas, die hij fluit. Hij fluit zelfs het opgewekte wijsje van den droevigen moord van Raamsdonk. De schoenkes, hij streelt ze, hij liefkoost ze, ze groeien, ze krijgen glans onder den eeuwigen lach van zijn gezicht. Ze krijgen lijn onder de ononderbroken melodieën die de over hen gebogen mond fluit, hard of zacht. De schoenkes maat negen-en-twintig. Wat is me da manneke gelukkig, gelukkig als een Sint Franciscus.

- Jan, ge hebt den godganschelijken dag gefloten, zegt Regien 's avonds in de keuken.

- Pfeift miet, zegt Jan, die 't weensche woord van Xandrieke hoorde, pfeift miet, dan hebben we duetjes. Ja, die Jan.

De schoenkes zijn in een doosje en Xandrieke verjaart. 's Morgens was er de groote vreugde van een brief uit Weenen. Ja, en Regien heeft het kind een mooi pompadoeren scholkske gekocht, en Xandrieke, da' lichte springende ding, sprong haar in de armen. En toen moest ze mee, met Jan, mee naar de schoenmakerij. Jan lacht, zoo geheimzinnig. Hij geniet. 't Is een

hevige kostelijke jubelende vreugde, diep en zoet. Jan zit op zijnen stoel zonder leuning en hij heeft de doos op zijnen knie gezet.

- Das iest voor sie, mijn kiendsje, koek!

Het kind pakt aarzelend de doos, neemt het deksel eraf en kijkt. Schoentjes! Schoentjes, móóiere dan ze in Weenen hebben. Mooiere dan ze ooit heeft gezien! De mooiste schoentjes van de heele wereld! Schoentjes uit een sprookje! Het kijkende gezichtje is ernstig, de oogen zijn groot van bewondering, het hartje staat stil in de felheid van de verrassing. Maar da duurt niet lang. Ze laat de schoenkes even op het tafeltje staan, ze is, in een sprong, op Jan zijnen mageren knie, slaat de armkes om zijn hals, de handjes boven het bultje, en bij zijn weten voor 't eerst voor zijn leven wordt Jantje gekust, asteblijf, da schoenmakerke. Kortju, Jan weerstaat het niet. Het is zoo schoon. En Jan drukt da jonge blijje weensche ding, dat levende kind uit een schoon vertelsel aan zijn schoenmakerkeshart.

Wie staat daar, in de geopende deur, dit tafereel te bezien? De lange Mie Grijzel, de pastoorsmeid. Ze heeft in haar hand een paar geweldige

schoenen, de schoenen van een reus, de schoenen van den pastoor.

- Maar Jan dan, schaam-d-oe!

Wat een eind van een lengte is me die Mie Grijsel en zoo mager als een hout, die Mie den boonenstaak. In het smalle gezicht boven de fel vooruitstekende jukbeenderen staat de dubbele giftplant van haar stekerige loeroogen. Ja, ze is wel deugdzaam en verstorven, verstorven dat haar hart ervan verdord is, en ze vindt zoo gauw ergernis, waar ze maar meent, da de deugd geweld wordt aangedaan.

Ze is nou zoo wit als een laken, wit van gift, als met een vlijmscherp mes gestoken door de ergernis over die Godtergende gruweldaad van Jantje, het schoenmakerke. Valt ze flauw? Valt ze dood? Ze hijgt. Ze slikt iets weg. Ze praat. Ze zegt wat, schor en heet-heesch.

- Dà zal de pastoor weten!

Ze draait zijn eigen om en is weg. Mee de schoenen van den pastoor. Nee, Jantje krijgt die nou niet te maken.

Wat zullen we nou hebben, zegt Jantje en hij lacht. Kortju, zegt Jantje en hij lacht. Maar jawel, da groene gif in die stekelige loeroogen,

die heet uitgehijgde vervloeking in da woord: dà zal de pastoor weten, waarschuwen Jantje om wat er dreigt. Kortju, zegt Jantje en hij lacht niet meer. Kortju, wat kan ze meenen?

Maar Xandrieke heeft al de nieuwe schoenkes aan. Onkel Jan, ze passen! Ja, da doen ze. Ze zitten gegoten. Natuurlijk passen de schoenkes. Jan heeft ze zoo zorgvuldig afgemeten naar de schoenkes die Xandrieke droeg. 's Avonds deed-ie dat, als het kind naar bed was. Och, hij kijkt neer op de schoenkes. Wat zitten ze mooi, die vonkelnieuwe dingen aan die twee vlak tegen-een geplaatste weensche voetjes. Zoo staat er Xandrieke, da fijne figuurke, de voetjes vast tegen-een, het korte jurkje naar achter, het bovenlijf voorover, gebogen om de schoentjes te zien, de pijpekrullen wat naar voren, vallend langs de bruine wangskes, en in de oogen de juichende stille schittering der felle vreugde over die verrassing. Ze stapt, als een kleine dragonder. De nieuwe hakjes tikken de plavuizen. Ze bekijkt iedere stap die ze doet en vindt het mooi in d'r zielke, hoe het leer zoo fijn omgebogen zit naar de zoolrandjes, die zooltjes dun en sierlijk, die, als het voetje neer rust, zoo nieuw-mooi

afsteken tegen de kleur der plavuizen. Ze doet het bovenleer bewegen door te wriemelen mee de teentjes, ze rekt het voetje en spant de heele soepele schoen. Ze veegt het lak van het neusje langs haar kousjes, om het mooier te doen blinken. 't Is feestdag, om die schoenkes. D'r is een hemel in haar hartje, om die schoenkes. Die schoenkes is alles vandaag, die maken haar wondermooi. Ze stapt, als een kleine dragonder, met het getik der nieuwe hakjes op de plavuizen, naar de keuken, naar tante Regien. Tante Regien, die goeie Regien, om de kinderlijke vreugde nabij te komen en te deelen, kent geen mate in haar bewondering. Ze heft de handen ten hemel, jawel, maar ze komt nog niet tot het plafond. Ze roept wat. Ze roept een dwaasheid. Bèalevenwel-nog-sie! Dat roept Regien. Dan buigt ze neer, om van nabij de schoentjes te bewonderen. En Jantje staat daarbij en geniet in stilte. Kortju, hij lacht weer. Met z'n drieën lachen ze, de ziel overvloeiend van wezenlijke vreugde. Om de schoenkes. Ja, dat is geen koninkrijk. Ja, het is niet veel in 't licht der eeuwigheid, zoo'n paar schoenkes. Kortju.

Nu is het tegen den avond en nu regent het.

Het land van brabant is vervuld van de melodieën van de regen. De boomen blinken, het gras blinkt. De zonnebloemen trillen met schokjes onder de neerval van de regen. Tikkellend druppen de droppels op de bloembladen. De zomerregen, die koel in de warme mulle aarde valt, de dikke droppen. De zomerregen klettert rikketik tegen de ruiten. Xandrieke, in de keuken, de nieuwe schoenkes altijd aan de voeten, zit geknield op een stoel voor 't glas van 't raam en speelt met de druppen aan de buitenkant van 't glas. Tik, zoo'n spetje water is tegen het glas, 't hangt te bibberen, 't bobbeltje, 't rent kronkelende omlaag en 't leekt weg. Er kommen altijd nieuwe. Ze draven. Ze rennen. Ze lachen. Ze lachen geheimzinnig en praten stillekes en spelen het krijgerspeltje gevolgd door een weensch vingerke, waarvan het topje plat gedrukt is tegen het glas, o de ruit van droppen vol. De oogen van het kind geboeid en groot-open in verbazing over dit schoons, zijn klaar en vlug als twee schoone groote regendroppen.

Gondeke Timmermans komt binnen. Gondeke is een jongersche dochter van dien geheimzinnigen leeftijd van vrouwen die niet ouwer worre

als ze de dertig zijn gepasseerd. Gondeke is van 't huisvesting-komitee, asjeblief! Ze heeft eenmaal Xandrieke hier heen gebracht en nu komt ze Xandrieke halen. Ze deelt het mee aan Jantje het schoenmakerke en aan Regien, dat ze Xandrieke komt halen. Ze staan te kijken, die twee. Wat is dat? Moet Xandrieke weg? Ja, zegt Gondeke, pak d'r klerkes in, ik breng ze bij de zusters. Daar hebben ze nog een weensch kind en er is daar wel plaats voor twee. Regien snapt er niks van. Waarom? vraagt Regien. We geven 't keind ommers niet af! 't Is hier gère en 't heeft het hier goed.

- Ja, waarom, zegt Gondeke Timmermans en ze kijkt met die bewuste oogen van eenmaal bereikte ernstige kalmte na de verontwaardiging te zijn meester geworren over zulk een schandelijk gedrag als dat van Jantje. De dorre verschrompelde deugd moraliseert en veroordeelt in den blik van die oogen. Da Gondeke! Ze slaat als een heel wijs en bewust mensch de oogen naar den zolder, niet om naar den zolder te kijken, nee, want zóó de blik omhoog knippert ze een paar malen langzaam met de oogleden en kijkt dan Jantje en Regien weer aan.

- Hoor 'es, pak d'r klerkes, want ik moet haar meenemen.

Ja, waarom. Als een slag is het in hun hart gevallen. Ze zijn d'r grif van verschoten, Regien, die van het kwaad mirakel niks begrijpt en Jantje in een vaag vermoeden bij de herinnering aan de komst van Mie Grijzel, een vaag vermoeden, dat da manneke angstig maakt in 't hart, een vlaag van angst, als een windvlaag, waaronder hij rilt en buigt. Ja, waarom moet Xandrieke weg. 't Wordt gefluisterd door de monden der wijfkes van 't dorp, de kwade slechte daad van Jantje. De deugdzame Mie Grijzel heeft goed haar best gedaan en even zooveel keer als ze 't vertelde, bedekt en wijs in 't weten, dat ze wel verstaan werd, heeft ze hevig genoten met een fel en vlijmend troebel genot. Da Jantje, men moet zijn kleine durskes er niet meer heen sturen mee schoenen. Da ongetrouwde manneke mee zijn bultje! En de pastoor, och, dat is zeker een goeje mensch en hij heeft een hart dat nog grooter is dan zijn voet, die goehartige man. Hij kent zijn dikke geleerde latijnsche en hebreuwsche boeken zeker beter dan zijn parochianen en in den dagelijkschen omgang met Mie en zijnen brevier kent hij zijnen brevier zeker beter dan Mie Grijzel.

Regien pakt de kleertjes. Ze staat op het kamerke van Xandrieke. Door het raampje ziet ze het land onder de regen. De regen troffelt op de dakpannen. De zomerregen tikkelt op de dakpannen, o deze zachte geheimzinnige muziek. Regien pakt de kleeke in het koffertje dat Xandrieke meebracht uit Weenen en waar de kaart van de reis nog aanzit, met een koordje aan het handvat. En het waschgoed van Xandrieke, die kleine hempjes en lijfkes, die stopt ze in den rugzak van Xandrieke, die rugzak die ruikt naar de reis van uit een ver vreemd land. Regien vouwt de jurkjes en de schortjes. Regien rolt de kousjes op. Xandrieke gaat weg en Regien pakt voor haar in. Ze voelt zijn eigen zoo aardig, bang en bedroefd, als na een wreed ongeluk. Jawel, die Regien, ze tuurt zoo op d'r langzame handen en op die kleeke. Op het witte goed zijn vlekjes van nat, van druppen. Regent het dan bij druppels door de dakpannen heen? Neen, ze schruwt zeker, die Regien.

Ze is er mee verrig. Daar staat ze in de keuken en op tafel liggen het koffertje en de rugzak. Jantje, kortju, da manneke mee zijn bultje, hij staat daar krom, gebogen onder wat hem over-

komt. Als een groote jongen voor een kinderachtigheid, zoo schaamt da manneke zich voor zijn weekhartigheid van daar straks, toen Xandrieke op zijnen knie zat en hij het wicht kuste en da Mie den Grijzel zag en wat de pastoor nou weet en Gondeke Timmermans ook. Zoo onbedorven is die slechte misdadiger Jan, dat zijn angst niet eens vermoedt dat Mie den Grijzel heel wat erger dingen heeft verteld dan hij gedaan heeft. Regien wrijft met d'ren schort door d'r oogen. Ze staat gebogen, die goeje Regien, klagend en geslagen en klein onder wat haar wreed wordt aangedaan. Xandrieke, da wicht, da springende ding, dat er niks van begrijpt, ze heeft d'r manteltje aangedaan en d'r hoedje opgezet. Ze moet naar de zusters. Na haar aankomst uit Weenen heeft ze bij de zusters een nacht geslapen. Daar moet ze nou weer heen. Naar de zusters? Ja, dat vond ze nog niet zoo verdrietig. Ze herinnert zich de kamers, de lange gang vol echos en de kapel met de banken en de gekleurde ramen. Maar dat het koffertje en de rugzak meemoeten en dat tante Regien met den voorschoot voor de oogen staat, dat waarschuwt haar. Wat gebeurt er in dat kleine zielke? Ze gaat niet. Ze wil niet. Ze verzet geen

stap en kijkt naar d'r nieuwe schoentjes, dan heft ze 't hoofdje fier in den nek, schudt de pijpekrullen naar achter. De voetjes staan tegen-een, de handjes zijn op den rug.

- Nein, zegt het weenerke.

Gondeke Timmermans praat, overreedt. Zij roept de hulp in van Jantje en van Regien. Maar dat nein van Xandrieke, dat roept het hoofd van Jantje overeind en doet de voorschoot van Regien d'r oogen vallen.

- Nein, zegt het weenerke. Nein, nein, herhaalt ze. Het hoofdje gaat weer omlaag, de pijpekrullen bedekken het wonder dier weensche oogjes. Nein, schudt dat kopje krachtig. Nein. Ze kijkt naar d'r nieuwe schoentjes, ach, da koppige ding, dat alleen d'r hoofdje maar buigt om d'r traantjes te verbergen, de traantjes die d'r beletten de nieuwe schoentjes, die ze van onkel Jan heeft gekregen, te zien.

- Hoor 'es, zegt Gondeke Timmermans, ge eet hier oewen boteram voor niks.

Oewen kop toonen, da kunde ge in Weenen doen, maar hier niet.

Ja, dat wondt, ja dat doet zeer, dat weensche zieltje voelt het en rilt.

Gondeke Timmermans pakt het koffertje en

den rugzak van de tafel en mee de andere hand grijpt ze de hand van Xandrieke. Xandrieke rukt los, klampt zich aan de tafel vast.

- Nein! sag' ich.

Gondeke Timmermans wordt rood. Ze heft d'r hand omhoog en slaat. De slag kletst op het jonge bruine vleesch van het kinderwangske.

- Sla da keind nie, schreeuwt Regien.

- Kortju, als ge ze nog eens aanraakt, zegt Jan.

Gondeke Timmermans is van gloeiend rood krijt-wit geworre, d'r wangen bibberen.

- Da keind mee zijnen kop. Ze mòèt mee!

- Nein, zegt Xandrieke. Ze staat en schuift met 'r voetje over den vloer, heen-en-weer. Dan pakt ze den rugzak en het koffertje uit de hand van Gondeke Timmermans. Wat gebeurt er in dat kind, dat koppige ding, dat haar hartje toont terwijl zij het verbergen wil.

- Guten tag onkel Jan, guten tag tante Regien. Bis morgen, zegt ze. Ze komt een handje geven. Traantjes? Neen, niet meer. Het kinneke trilt, d'r bibbert iets in de mondhoekjes, maar geen traantjes. Ze stapt het gangske in, als een kleine dragonder met het getik der nieuwe hakjes. Gondeke Timmermans stapt achter d'r aan. Ze gaan de deur uit. Jantje het schoen-

makerke en zijn zuster Regien hooren het lichten van de klink, hooren de slag van de deur die toevalt. De slag komt in hun hart terecht. De dichtgeslagen deur sluit hen op in hun eenzaamheid. Ze kijken op elkaar, ze voelen hoe alleen zij zijn. Regien snuit d'r neus. Jantje staat gebogen, da manneke mee zijn bultje, hij draait zijn eigen om, hij hoest 'ne keer. Regien snuit weer d'r neus, krachtig, een langgerekt geluid in de donkerende keuken. Ze wendt zich wat af en zoekt een troostend plekje bij het raam. Het horretje dat anders onder het valgordijn staat, staat nu achter een stoel onder het raam tegen den muur op den grond. Dat had Xandrieke daar neergezet, om voor 't raam den regen dichterbij te zijn in 'r gedroom, in 'r gespeel met de regen. Regien kijkt naar buiten. Het regent in den kersenboom, waar de kersen al lang af zijn, maar waar de vogelverschrikker nog in hangt. Het regent op den dries. 'n Geminderde regen. Het regent op de zonnebloemen. Er komt aan de hemel wat blauw blinken tusschen de wolken.

De zusters ze zijn met zijn zessen èn moeder overste in het nieuwe huis, het te groote huis

naast de school, een nieuw gebouw, waar ze onderwijs geven. En daar in da groote huis is Xandrieke nou ondergebracht.

Het heeft opgehouden te regenen. De hemel is weer diepblauw geworre, over de vochtige aarde. Toen kwamen in het oosten groene donkerende tinten en de regenwolken trokken naar het westen af. Daar wieren ze rood, gloeiende rood als wijn en als bloed. En da rood da kleurde het brabantische land. Da tooverde een zachte gloeiing om het rijpe late koren, dat hier en daar al aan schoven staat en da veranderde de zware aren boven op de halmen in pluimen van vonkende rood als vlammeke. Wat later raakte de hemel vervuld van de stille luister van enkele vroege sterren. En bij de zusters in den hof achter het huis daar zat een merel, in de wijde wereld waarin het avond geworren was float hij aan dit eind van den dag, een vol en zoet fluit-geluid en dan ging ie slapen in een dichte haag. En toen 't wonder van de maan, de groote bloedende maan in den hemel kwam, toen float in den hof van de zusterkes, gezeten op den bladerrijken tak van den pereboom, de lieve zanger van de brabantische nacht, de nachtegaal.

En de maan komt hooger en wordt kleiner

en wordt geel en gouden en zilver blank eindelijk en de enkele sterren die er stonden verbleeken en gaan weg. Ja, en de maan schijnt door het open venster van een slaapkamertje, in het huis van de zusters, een kamertje met muren wit als lakens. Daar hangt een kruislieveheer tegen den muur, een mooie heldere witte lievenheer op een zwart kruis. En aan den anderen muur hangt een schilderij van den heiligen Aloysius. Hij is wakker in het maanlicht, de heilige Aloysius en in zijn wit hemd, met de lange kanten zoomen en de lange kanten aan de mouwen, kijkt-ie mee 'n lach om zijnen mond naar een kruis dat-ie in de handen houdt. Hij is zacht en mooi als een jong meisje. Hij lijkt niet op Jantje mee zijn bultje, da Jantje mee zijnen te grooten bruinen schoenmakerkeskop, nee, kortju. Maar zijn lach van gelukkige heilige die lijkt op de lach van Jantje, toen da manneke, de oogen neer, gebogen zat over de schoenkes van Xandrieke, kortju, die lach van Jantje, gelukkig als de lach van een heilige. Och, daar staat, wit in het witte, blank in het maanlicht, het bedje, waarin Xandrieke ligt, het weenerke, dat zoo koppig nein kan zeggen. Het kopje komt boven de lakens uit, het gezichtje is in het kussen

gedrukt, de haartjes liggen er over uitgespreid, de fijne schouwerkes in het witte nachtponnetje schokken.... Xandrieke nu ze alleen ligt in de stilte en in deze eenzaamheid, nu kon ze het niet meer houden, nee, nou drongen de tranen, nou wrong het in da toegeschroefde keeltje, nou schruwt ze, schruwt ze, d'r gezichtje en het kussen nat, nou schruwt ze, da koppige springende, droomerige ding, da kiendje uit Weenen, da kiendje van Jantje den schoenlapper en zijn zuster Regien.

Op een stoel bij het bed aan het hoofd-eind daar liggen haar kleertjes en vóór de stoel tusschen het kofferke met de kaart van de reis en de rugzak die den geur heeft der reis uit een ver vreemd land, staan de schoenkes, de vonkelnieuwe schoenkes, maar de zooltjes en de hakjes zijn vuil van de beslijkte beregende weg die het kind straks ging, och, het schoone verjaringsgeschenk ontstaan onder den lach en de gefloten melodieën uit het hart van onkel Jan, kortju, die Jan mee zijn weenerke en mee zijn weensch.